

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

”Så nu kanske ni vet varför?”
Placering av satsadverbialet *kanske*
i deklarativa huvudsatser

Katja Hellmig

Specialarbete, 15 hp
Fördjupningskurs SSA133
Vt 2012
Handledare: Maia Andréasson

Sammandrag

Föremålet för denna studie är satsadverbialet *kanske* i deklarativa huvudsatser. *Kanske* kan, i motsats till andra satsadverbial, dela positionen före det finita verbet tillsammans med andra led. Detta bryter mot V2-regeln som vanligen lärs ut till andraspråksinlärare. Dessutom kan *kanske* framtvinga bisatsordföljd i en deklarativ huvudsats. Enligt rådande forskningsläge beror dessa avvikelser på ordets språkhistoriska utveckling från verbfras till adverb. Som före detta verbfras *kan ske* uppvisar adverbet *kanske* ibland satsegenskaper som än i dag kan styra satsens syntax.

Den föreliggande studien är en jämförande kvantitativ undersökning av placeringen av satsadverbialet *kanske* i texter med olika grad av formalitet. Syftet är att få ledtrådar i frågan om vad som kan tänkas gynna avvikande placeringar av satsadverbialet *kanske*. Jag undersökte frekvensskillnader av olika typer av *kanske*-satser i formellt skriftspråk, ledigt skriftspråk och talspråk.

Resultatet visar att *kanske* med satsegenskaper är mer frekvent i talspråk och talspråkligt präglade texter, medan V2-ordföljd dominerar i formellt skriftspråk. Faktorer som möjligen påverkar frekvensskillnaderna är genre, talarnas ålder och bakgrund samt språkets interaktivitetsgrad.

Nyckelord: kanske, satsadverbial, talspråk, blogg

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Vetenskaplig bakgrund	3
2.1	Adverbet <i>kanske</i>	3
2.2	Syntaktiska avvikelser i huvudsatsers fundament	4
2.2.1	Dubbel satsdel	4
2.2.2	Meningar med adverbet bara	5
2.2.3	Nominala satsförkortningar	6
2.2.4	Satser med satsadverbialet <i>kanske</i>	6
2.2.5	Sammanfattning	7
2.3	Språkhistorisk bakgrund till <i>kanske</i>	7
2.4	Frekvens av de olika typerna av kanske-satser i nutida svenskt skriftspråk	9
2.5	Skriftspråk, talspråk och ledigt skriftspråk	10
2.6	Forskningsfrågor	12
3	Material och metod	13
3.1	Val av textmaterial	13
3.2	Urval av <i>kanske</i> -satser	15
3.3	Kategorisering och analys	20
4	Resultat	22
5	Diskussion	24
5.1	Frekvensskillnader inom skriftspråket	25
5.2	Specialfallen	26
5.3	Påverkande faktorer i talspråk och ledigt skriftspråk	30
6	Sammanfattning	33
	Litteraturförteckning	34
	Elektroniska källor	35
	Bilagor	36

1. Inledning

En av de viktigaste grammatiska grundreglerna som en andraspråkstalarare måste lära sig är inversion i deklarativa huvudsatser, d.v.s. placering av subjektet efter det finita verbet i de fall då satsen inleds med ett annat satsled.

- (1: 1) a Han har kanske läst tidningen idag. (KH)¹
 b Kanske har han läst tidningen idag. (KH)
 c Idag har han kanske läst tidningen. (KH)

I (1: 1 a) exemplifieras rak ordföljd med subjektet före det finita verbet. I (1: 1 b-c) står adverbialen *kanske* respektive *idag* i första position och ordningsföljden mellan subjekt och finit verb är inverterad. Satser som följer detta syntaktiska mönster kallas också för fa-satser. En fa-sats är en

sats, där subjekt (om det inte är satsbas) samt mittfälsadverbial placeras efter det finita verbet. (SAG I: 169)

Att det finita verbet behåller sin andra position i satsen anses vara typiskt för deklarativa huvudsatser och är ett speciellt drag i det svenska språket och även i nära besläktade språk som danska, norska och tyska.

En ytterligare regel som skall läras in är att både subjekt och mittfälsadverbial placeras före det finita verbet i bisatser. Denna regel kallas i språkundervisningen vanligen BIFF-regeln². Den tillämpas i exempel (1: 2) nedan.

- (1: 2) a Jag tror att han kanske har läst tidningen. (KH)
 b Jag tror att han kanske inte har läst tidningen idag. (KH)

I (1: 2) visas att satsadverbialen *kanske* och negationen *inte* i den underordnade satsen placeras mellan subjektet *han* och det finita verbet *har*. Satser med en sådan ordföljd kallas i SAG för af-satser. Med detta begrepp avses satser

där subjekt och mittfälsadverbial (t.ex. *inte*) placeras framför det finita verbet och där hjälp verbet *har/hade* kan utelämnas. Af-satsen är bisatsens typiska form (...) (SAG I: 151)

---

¹ För förkortningarna av källorna till exemplen, se bilaga 2.

² BIFF: ”i bisats placeras *inte* före första verbet (dvs. före det finita verbet)” (Ekerot 2011: 85)

Det kan tänkas vara förvirrande för en andraspråkstalare att ändå stöta på huvudsatser som har af-ordföljd. Så kan vara fallet, när adverbena *kanske*, *måhända* eller *kanhända* är inblandade, se (1: 3) nedan.

(1: 3) a Kanske han har läst tidningen idag. (KH)

b Idag kanske han har läst tidningen. (KH)

Men det är enligt Svenska Akademiens grammatik³ ett helt acceptabelt språkbruk. Det är regelenligt att bilda huvudsatser som i exemplen (1: 3). I exempel (1: 3 a) föregås det finita verbet av både satsadverbialen *kanske* och subjektet. Det sker ingen inversion. I (1: 3 b) placeras dessutom ett ytterligare led före det finita verbet (tidsadverbialen *idag*). Den raka ordföljden bibehålls trots att fler satsled än subjektet placeras före det finita verbet.

Det är adverbena *kanske*, *måhända* och *kanhända* som har egenskaper som orsakar dessa avvikelser. I min undersökning fokuserar jag på just *kanske* av två skäl. För det första är *kanske* mer frekvent än *måhända* och *kanhända*. För det andra så uppfattas *kanhända* och *måhända* troligen lättare som ursprungligen sammansatta ord, inte minst p.g.a. betoningen som fortfarande har ordgruppskaraktär (*kan 'hända*). *Kanske* däremot är både fonetiskt och semantiskt mycket starkare integrerat (SAG II: 635).

Av särskilt intresse för mitt arbete är vilka egenskaper satsadverbialen *kanske* har när det placeras i en position före det finita verbet. Det är nämligen bara då som den vanliga inversionsregeln kan sättas ur spel och som det kan finnas fler led före det finita verbet utöver *kanske*.

Andraspråkstalarnas språkbruk påverkas av både inläring av formella regler och av språkreceptionen i informella situationer. Därför ville jag veta om det finns relevanta skillnader i frekvensen av af- och fa-satser med *kanske* som satsadverbial, beroende på hur formell en text⁴ är.

---

3 Nedan förkortat med SAG.

4 Med begreppet "text" avses text i en utvidgad bemärkelse där det även ingår talat språk.

2. Vetenskaplig bakgrund

I detta kapitel presenteras forskningsläget kring satsadverbialet *kanske*. En beskrivning av dess möjliga placeringar i det traditionella satsschemat finns i avsnitt 2.1. Därefter redogör jag i allmänhet för syntaktiska avvikelser i positionen före det finita verbet (avsnitt 2.2) och i synnerhet när det gäller satsadverbialet *kanske* (avsnitten 2.3 och 2.4). Forskning som är relevant för skillnaderna mellan talspråk, skriftspråk och ledigt skriftspråk behandlas i avsnitt 2.5.

2.1 Adverbet *kanske*

Kanske är ett adverb som enligt SAG (II: 627) betecknar sannolikhet och talarattityd. Detta adverb kan ha olika funktioner. *Kanske* kan modifiera en enskild fras som i (2: 1 a), men även en hel sats (2: 1 b).

- (2: 1) a Litteraturen kan också bli som en brygga över den, kanske nödvändiga, distansering som från början byggs in i läkarrollen. (L)
- b Ränderna går kanske aldrig ur. (L)

I (2: 1 a) relaterar *kanske* till adjektivet *nödvändig*. I (2: 1 b) däremot fungerar *kanske* som satsadverbial, d.v.s. adverbet ”hänför sig till hela satsinnehållet” (SAG I: 221). Som satsadverbial kan *kanske* inta olika positioner i det traditionella satsschemat som det presenteras i SAG (IV: 6ff) (se figur 1).

	Utvidgad sats				
	Förfält	Inre sats			Efterfält
		Initialfält (fundament)	Mittfält	Slutfält	
(2: 2) a		Tanken	är kanske	god. (L)	
b	Men	kanske	var det	felet. (L)	
c		Stycket	är	lite sorgset	kanske. (L)

Figur 1: Möjliga positioner av *kanske* i den utvidgade satsens ordföljdsfält. Schema enligt SAG (IV: 6).

Exemplen i schema 1 visar att *kanske* kan inta positionen efter det finita verbet i mittfältet (2: 2 a), men också i initialfältet före det finita verbet (2: 2 b). Inte ovanligt är även placeringen i efterfältet (2: 2 c).

Utöver det så kan *kanske* förekomma i elliptiska satser och stå både i satsförkortningar och som ensamt *kanske* (se exempel (2: 3 a-c)).

- (2: 3) a kanske inte så konstigt (K)
- b Kanske det. (K)
- c Jaha ... övervaka, kanske. (L)

2.2 Syntaktiska avvikelser i huvudsatsers fundament

Svenska är ett s.k. V2-språk, d.v.s. det finita verbet står, som nämndes ovan, normalt i andra position i påståendesatser. I fundamentet, d.v.s. i positionen före det finita verbet, får det inte finnas mer än ett satsled.

Platzack (2010) menar att ett fundament alltid finns. Man kan tala om ett slags ”fundamentstväng”. I vissa fall, som t.ex. vid narrativ inversion, vilket är ett stildrag i berättande texter, är fundamentet tomt. Narrativ inversion föreligger i exempel (2: 4).

- (2: 4)   Så låg hon bara där. (CP)

I (2: 4) inleds huvudsatsen egentligen med ett finit verb. Fundamenttvånget medför dock att man sätter ut adverbet *så* som fundament. Även andra adverb med förbleknad lexikal betydelse, som t.ex. *då*, *sen* o.dyl. kan placeras som fundament vid narrativ inversion (Platzack 2010: 116; SAG IV: 690).

Platzack (2010) tar även upp frågan om det kan stå mer än ett satsled i fundamentet. Han beskriver fyra typer av möjliga undantag, nämligen dubbel satsdel, meningar med adverbet *bara*, nominala satsförkortningar och satser med satsadverbialen *kanske*, vilka jag nedan kommer att diskutera ett i taget.

2.2.1 Dubbel satsdel

Med dubbel satsdel menas att *så*, *då*, ett pronomen eller dylikt förekommer tillsammans med ett annat led före det finita verbet. Leden antas vara samreferentiella, d.v.s. ha samma referens. Därav härledas benämningen ”dubbel”. Dubbel satsdel föreligger enligt Platzack (2010: 117) i följande exempel (2: 5 a-d).

- (2: 5) a Förresten så gillar jag inte svartpeppar. (CP)
 b Om du kommer så går jag. (CP)
 c Igår då målade jag tvättrummet. (CP)
 d Kalle, han är inte riktigt klok. (CP)

I exempel (2: 5 a-b) står *så*, tillsammans med de adverbiala leden *förresten* och *om du kommer*, före det finita verbet. I (2: 5 c) delar adverbet *då* platsen i fundamentet med tidsadverbialen *igår* och i (2: 5 d) föregås det finita verbet *är* av både nomenet *Kalle* och pronomenet *han*.

Men uppträddandet av två led är enligt Platzack (2010: 117f) bara skenbart. Enligt Platzack skall det första leDET analyseras som stående i förfältet utanför den inre satsen (se figur 1 ovan).

Den beskrivna företeelsen behandlas också i SAG, men dess författare gör inte samma indelning som Platzack. SAG skiljer mellan s.k. adjunktionellt *så* (2: 5 a-b) och det de kallar pronominal kopia (2: 5 c-d). I det förstnämnda fallet har *så* som funktion att avgränsa fundamentet från huvudsatsens kärna, utan att själv utgöra ett eget led (SAG IV: 694f). I det andra fallet betraktas den inledande frasen som ett s.k. annex som står utanför satsen i förfältet (ibid. 438-458), och den pronominala kopian utgör fundamentet i huvudsatsen. Men i vilket fall *så* är Platzack och SAG överens om att det finita verbet föregås av bara ett led.

2.2.2 Meningar med adverbet bara

- (2: 6) a Han bara skrattade åt henne. (CP)
 b Bara Kalle kunde komma. (CP)

I exempel (2: 6) förefaller det finnas två led i fundamentet, adverbet *bara*, som fungerar som adverbial, samt de båda satsernas subjekt, *han* och *Kalle*. Men enligt Platzack (2010) har *bara* som funktion att ”framhäva just det ord eller den fras som det står direkt framför” (2010: 119). *Bara* är i så fall en frasbestämning till *skrattade* (2: 6 a) eller *Kalle* (2: 6 b). I (2: 6 b) övertygar denna tolkning. Att *bara* i (2: 6 b) framhäver just *Kalle* blir tydligt när man placerar om adverbet *bara*, se (2: 7) nedan.

- (2: 7) Kalle kunde bara komma. (KH)

När man sätter *bara* i satsens mittfält, så som (2: 7) visar, blir utan prosodisk markering flera tolkningar möjliga. Här kan *bara* framhäva andra led än just subjektet. Därför förefaller det förstaeligt att man sätter ut *bara* före *Kalle*. I brist av prosodi åstadkommer man på detta sätt en framhävande effekt. Däremot kan man undra vad som skiljer *bara* i (2: 6

a) från ett satsadverbial som till synes regelvidrigt placeras före det finita verbet. Frågan är om det också gör en semantisk skillnad om man skulle flytta *bara* till satsadverbialets vanliga plats i mittfältet, som det konstruerade exemplet (2: 8) visar.

(2: 8) Han skrattade bara åt henne. (KH)

Men inom ramen för mitt arbete måste denna fråga förbli obesvarad.

2.2.3 Nominala satsförkortningar

(2: 9) En ny bil varje år är vanligt i hennes kretsar. (CP)

I fundamentet till exempel (2: 9) står två nominalfraser som lätt skulle kunna tolkas som två led (subjekt och tidsadverbial). Enligt Platzack (2010: 119) handlar det dock om s.k. nominala satsförkortningar. De kan göras synliga genom att man lägger till ett verb, t.ex. *att köpa en ny bil varje år...* . På så sätt blir det tydligt att det i själva verket rör sig om bara ett led, nämligen i form av en elliptisk sats i vilken *en ny bil* och *varje år* ingår.

2.2.4 Satser med satsadverbialet kanske

När det gäller *kanske* medger Platzack (2010: 118) däremot att detta adverb ibland fungerar som ett vanligt satsadverbial med placering antingen i mittfältet eller ensamt i fundamentet, men ibland verkar uppträda som eget ett led i fundamentet, tillsammans med ett eller flera andra led, se exempel (2: 10).

(2: 10) Bengt kanske känner henne. (CP)

I (2: 10) förefaller fundamentet utgöras av både subjektet *Bengt* och satsadverbialet *kanske*. Platzack förmodar att förklaringen till en sådan avvikelse ligger i ordets karaktär som ett ursprungligen sammansatt ord (se avsnitt 2.3).

2.2.5 Sammanfattning

Om man sammanfattar Platzacks redovisning av de skenbara undantagen från V2-regeln (2010: 117ff) så kan man säga att det i deklarativa huvudsatser bara finns ett fall där det finita verbet inte nödvändigtvis står i V2-position, nämligen när det föregås av satsadverbialet *kanske*. Det finita verbet **kan** bibehålla sin andra position när *kanske* står initialt i satsen, se (1: 1 b), upprepat nedan som (2: 11 a). Men man kan konstatera att både *kanske* och ytterligare led i många fall placeras före det finita verbet. Det påpekas av bl.a. Platzack (1987) och Andréasson (2002) att *kanske* i sådana fall orsakar att även andra satsadverbial, som exempelvis negationen, kommer före det finita verbet, vilket (2: 11 b) visar.

(2: 11) a Kanske har han läst tidningen idag. (KH)

b Det kanske inte går att lösa det här problemet. (CP)

I (2: 11 b) placeras förutom *kanske* även *inte* före det finita verbet. *Kanske* framtvingar här således bisatsordföljd (af). BIFF-regeln kommer till användning. Bisatskaraktären förstärks av att det finita hjälpverbet *har* kan utelämnas som i exempel (2: 12).

(2: 12) Kanske han redan rest sin väg? (CP)

2.3. Språkhistorisk bakgrund till *kanske*

Som nämnts i avsnitt 2.2.4 så förklaras fenomenet att en huvudsats kan få bisatskaraktär när satsadverbialet *kanske* föregår det finita verbet, med dess etymologiska bakgrund. Andréasson (2002) redogör utförligt för den språkhistoriska utvecklingen av detta ord och dess syntaktiska egenskaper.

Det som idag är adverbet *kanske* har utvecklats ur verbfrasen *kan ske* (Andréasson 2002: 20; SAG II: 635; Platzack 2010: 118f). Adverb med motsvarande betydelse har bildats på liknande sätt även i andra språk, t.ex. *maybe* i engelskan (Andréasson 2002: 22). Från början var *kanske* en överordnad sats, nämligen *det kan ske*, följt av en underordnad *att*-sats (ibid.: 25f). Redan på 1600-talet utelämnade man ibland subjektet *det* och subjunktionen *att* (ibid.: 28), vilket framgår i exempel (2: 13).⁵

⁵ Exempelen i avsnitten 2.3 och 2.4 är hämtade från Andréasson (2002), här förkortat till MA. Källorna till dessa exempel återfinns i hennes källförteckning.

- (2: 13) Kanske edra feel ära så stora som mina, när wij räknass
wijdh. (MA)

I (2: 13) ser man att *kanske* uppträder som enkelt ord. Men det har sin verbfraskaraktär kvar, i och med att man lätt identifierar *edra feel ära så stora som mina* som underordnad bisats när man parafraserar *kanske* med *det kan ske att*. Denna syntax används fortfarande i nutida svenska.

Det avskalade ordet *kanske* kunde i ett senare skede fungera fritt i satser som ett modifierande adverbial (ibid.: 29), vilket (2: 14 a-b) är exempel på.

- (2: 14) a Det anstår kanskie bättre Ehr, än dem, at wara twärwiggär.
(MA)
b Kan ske torde han väl tycka en liten grann om henne. (MA)

I exempel (2: 14 a) ser man att *kanske* intar satsadverbialens ordinarie plats i mittfältet. Exempel (2: 14 b) belägger att även placeringen av *kanske* i fundamentet före det finita verbet tillåts. Båda exemplen är typiska V2-satser utan någon bisatskaraktär. Men utöver det så dyker det på 1700-talet upp satser som (2: 15) där *kanske* placeras mellan subjekt och finit verb (ibid.: 31).

- (2: 15) Den Frågan kanske confunderar. (MA)

Exempel (2: 15) visar inte upp den för påståendesatser så typiska fa-ordföljden. Men *kanske* kan inte heller parafraseras med en inskjuten *Det kan ske att*-sats, som det var möjligt i exempel (2: 13). Satstypen som visas i (2: 15) ökade starkt fram till slutet av 1900-talet (ibid.: 32).

Kanske kan sägas ha genomgått en grammatikalisering, nämligen en utveckling från verbfrasen *kan ske* till det enkla adverbet *kanske* (Andréasson 2002: 38ff). Denna språkhistoriska process förklarar varför *kanske* tillsammans med andra led kan placeras före det finita verbet i deklarativa huvudsatser och medföra af-ordföljd. När en sådan syntax föreligger så väljer Andréasson (2002) beteckningen ”*kanske* med satsegenskaper” vilket även jag i fortsättningen kommer att använda.

2.4. Frekvens av de olika typerna av *kanske*-satser⁶ i nutida svenskt skriftspråk

Den till synes enda kvantitativa undersökningen av den procentuella andelen av olika typer av *kanske*-satser i nutidssvenska genomfördes av Andréasson (2002). Hon begränsade sig till deklarativa huvudsatser och till satsadverbialen *kanske* med placering före det finita verbet eller i mittfältet. I sin studie använde hon sig av två skriftspråkliga nutidskorpusar, nämligen Press 98 och Bonniersromaner II (Språkbanken).

Till grund för hennes arbete låg en indelning av satserna i sådana med ”*kanske* med satsgenskaper” och i ”V2-satser”. Tabell 1 och 2 visar vilka typer som ingick i dessa kategorier.

Tabell 1: (2: 14) *kanske* med satsgenskaper enligt Andréasson (2002)

a SK	Vi kanske ska gå tillbaka till hotellet så att du kan lägga dig och vila?
b OK	Och helt ogrundade kanske inte de misstankarna är.
c AK	Nu när vi är tre man kanske vi skulle kunna ta och palla upp bilen igen.
d KS	Kanske han också haft en arbetsam dag.
e KaS	Kanske att de offentliganställda är allra hårdast drabbade.

Exemplen (2: 14 a-e) har det gemensamt att det står minst två led före det finita verbet och att satsen har vissa egenskaper som kännetecknar en bisats, trots att den inte är underordnad. Satserna (2: 14 a-c) inleds med subjekt (SK), adverbial (AK), objekt eller predikativ (OK) och satserna (2: 14 d-e) inleds med *kanske* (K), följt av subjekt (KS), eller *att* + subjekt (KaS).

I motsats till det finns olika typer av V2-satser. Dessa satstyper visas i tabell 2.

Tabell 2: (2: 15) V2-satser enligt Andréasson (2002)

a SF	Nåja, några små fel var kanske acceptabla efter ett liv där det mesta varit så rätt.
b KF	Kanske begravde han på sätt och vis också sin egen ungdom där i Kungsträdgården.
c OF	Men Lia Maria kan jag kanske lite hjälpa sen.
d AF	Innan jag går vidare är det kanske bäst att jag säger några ord om mig själv.

⁶ Med *kanske*-satser betecknar Andréasson deklarativa huvudsatser med satsadverbialen *kanske*.

I V2-satserna i tabell 2 står det finita verbet (F) i andra position, oavsett om *kanske* står i fundamentet (2: 15 b) eller i mittfältet (2: 15 a, c, d).

Andréasson (2002) kom i sin undersökning fram till det resultat som presenteras i tabell 3 nedan.

Tabell 3: Frekvens i % av de olika kanske-satserna i Press 98 och Bonniersromaner II enligt Andréasson (2002: 19)

satstyper	Press 98	Bonniersromaner II
V2-satser		
SF	23	22
KF	36	37
OF	2	2
AF	13	8
<i>kanske</i> med satsegenskaper		
SK	11	18
OK	2	0
AK	7	1
KS	7	12
KaS	(0,1)* ⁷	(0,5)*

I tabell 3 framgår att det är V2-satser som överväger i de undersökta korpusarna (74/69%). Av alla V2-satser utgörs ungefär hälften av sådana satser där *kanske* står i initial ställning (KF), nämligen 36/37%. Satser där *kanske* uppvisar satsegenskaper står för knappt en tredjedel (27/31%). Bland dessa satser dominerar placeringen av *kanske* mellan subjekt och finit verb (SK).

2.5 Skriftspråk, talspråk och ledigt skriftspråk

Andréassons (2002) undersökning baserades endast på skriftspråkligt material, och hon använde sig av ett traditionellt positionsschema, så som det presenteras i SAG (IV: 6) (se figur 1, avsnitt 2.1).

⁷ * Procentsatserna är statistiska beräkningar av andelen satstyper som inte råkade komma med i det analyserade urvalet

Svenska Akademiens grammatik menar sig vara en deskriptiv grammatik som omfattar både skrift- och talspråk. För olika grammatiska områden anges det ofta accepterade varianter såväl för talspråk som för s.k. ledigt, (talspråksnära) skriftsspråk. Men kritiker påpekar att SAG i själva verket

hävdar [...] att det i grunden bara finns *en* grammatik och att sådana drag som är säregna för talspråket kan hanteras inom samma teoretiska ram som skriftspråket. (Anward & Nordberg 2005: 5).

Men vilka skillnader mellan tal- och skriftsspråk finns det? Lagerholm (1999) har ett svar på den frågan:

När det gäller de typiska situationella skillnaderna brukar tal karaktäriseras som interaktivt och kontextberoende och skriften som monologiskt och kontextoberoende. (Lagerholm 1999: 30)

Inom denna uppsatsens ram är det värt att notera två infallsvinklar som försöker beskriva talspråkets kontextbundna och interaktiva karaktär.

För det första så talar man inom den pragmatiska lingvistikens om s.k. språkhandlingar (påståenden, frågor, uppmaningar o.s.v.) (SAG I: 225). Dessa språkhandlingar kan språkligt vara utformade på olika sätt. Därför är de skilda från grammatiska satskategorier som huvudsats, bisats etc.

För det andra så tar den relativt nya ”interaktionella lingvistikens” upp frågan om huruvida man överhuvudtaget kan analysera talspråk med hjälp av traditionella begrepp och positionsscheman. Företrädarna för denna forskningsinriktning talar om *inre syntax* (motsvarande en traditionell syn på syntax) och *yttre syntax* som tar hänsyn till de interaktionella sekvenserna och dess konsekvenser för syntaktiska fenomen (Anward & Nordberg 2005: 6). De använder sig av ett annat topologiskt schema än den traditionella grammatiken som baseras på initialfält (fundament), mittfält och slutfält (se figur 1 i avsnitt 2.1). Den interaktionella lingvistikens schema bygger i stället på turer, turkonstruktionsenheter och tursegmenteringar. Nilsson (2005), som undersökte olika adverbs bruk och placering (bl.a. av *kanske*) i talspråk, skiljer bara mellan initial, medial och final position. Frågan om placeringen av *kanske* i förhållande till det finita verbet och eventuella andra satsled blir därmed irrelevant. Huruvida *kanske* har satsgenskaper eller ej spelar ingen roll i Nilssons studie. Hennes intresse gällde endast frågan vilken språklig funktion olika adverb har. För *kanske* noterar hon (i enlighet med SAG, se avsnitt 2.1) framför allt sannolikhetsgraderande

funktion (Nilsson 2005: 141). Men hon påpekar att *kanske* används även i förmildrande syfte ”för att tona ner ett sakpåstående” (ibid.).

Tal- och skriftspråk är inga absoluta motpoler. Lagerholm påpekar att ”det finns talat språk som är skriftsspråkligt och skrivet språk som är talspråkligt” (Lagerholm 1999: 7). Tal- och skriftsspråkliga drag rör sig snarare på ett kontinuum mellan poler på olika plan. Ett av dessa plan avser i vilken utsträckning parterna delar tid och rum. Lagerholm skriver:

I tal har sändare och mottagare en gemensam tidsram och ett gemensamt fysiskt utrymme. Detta gäller inte i skrift. (Lagerholm 1999: 32)

Sedan Lagerholm skrev detta har en genre som inte ryms i hans påstående expanderat kraftigt: bloggandet. I bloggar har sändare och mottagare visserligen ingen gemensam tidsram, men det finns ett gemensamt virtuellt utrymme, d.v.s. man kan ställa frågor, ge kommentarer och få svar, som man för det mesta kan gå tillbaka till (se Våge, Stattin & Nygren 2005). Det gör bloggar enligt min mening till ett speciellt fall av skriftspråk. Bloggskribenterna kan vara väldigt olika, och bloggarnas innehåll kan variera mycket (Våge, Stattin & Nygren 2005). Därför kan man enligt min åsikt inte betrakta bloggtexter som en enhetlig genre med bestämda språkliga drag. Flera forskare menar emellertid att datormedierad kommunikation ofta är informell och talspråkligt präglad (se Dysthe 2003: 314; Sjöberg 2010: 60ff). I bloggar använder sig skribenterna av ett läsarorienterat skrivsätt vilket t.o.m. kan innebära att de medvetet använder sig av talspråkligt eller inkorrekt språk för att tilltala läsarkretsen (Lind 2011: 28). Med ledning av ovanstående anser jag att bloggar representerar en form av ledigt skriftspråk.

2.6 Forskningsfrågor

Så vitt jag kan se har det inte genomförts en jämförande kvantitativ undersökning angående placeringen av satsadverbialet *kanske* i texter med olika grad av formalitet. Denna uppsats syftar till att besvara följande frågor:

- Finns det signifikanta frekvensskillnader mellan skriftspråk, talspråk och ledigt skriftspråk när det gäller användandet av *kanske* med eller utan satsegenskaper?
- Finns det ledtrådar i frågan om vad eventuella skillnader kan bero på?

3. Material och metod

I detta kapitel återfinns en beskrivning av det valda textmaterialet (avsnitt 3.1), av urvalskriterierna för de analyserade satserna (avsnitt 3.2) och av satsernas kategorisering (avsnitt 3.3).

3.1 Val av textmaterial

SAG skiljer mellan olika stillägen, bl.a. mellan formellt skriftspråk, ledigt skriftspråk och talspråk (SAG I: 28f). Dessa kategorier lade jag också till grund för mitt arbete. I min studie valde jag tre korpusar som jag ansåg kan vara representativa för dessa tre stillägen.

När det gällde formellt skriftspråk bestämde jag mig för Läkartidningen, varav sex årgångar (1996-2001) är digitaliserade och tillgängliga i korpusen Korp som finns i Språkbanken (se källförteckning).

Läkartidningen drivs av Sveriges läkarförbund och riktar sig huvudsakligen till läkare och medicinstudenter, en målgrupp med hög utbildningsnivå. Den långa utbildningen till läkare eller annan typ av akademiker innebär även att både skribenterna och läsarna kan förväntas ha nått en viss ålder.

Tidningen innehåller vetenskapliga artiklar, debatter, nyheter, intervjuer, recensioner o.dyl. som är relaterade till medicinska frågor. Även om tidningsartiklarna i viss utsträckning innehåller citat av muntliga yttranden (t.ex. i intervjuer), så är de ändå långtifrån talspråkliga. Man kan snarare tala om rapporterat talspråk, d.v.s. talspråk som redigerades i efterhand innan publiceringen och på så sätt kan antas ha fått en viss konventionell form, jämfört med ofiltrerat talspråk. I Läkartidningen finner man även insändare (möjligen skickade via digitala medier), skrivna av t.ex. patienter som inte nödvändigtvis tillhör den högutbildade huvudmålgruppen. Därför förekom det enskilda fall av oplanerat skriftspråk, som inte är ovanligt i sådana medier, där t.ex. regler för interpunktion och stor/liten bokstav inte alltid följs. Men sådana träffar var undantag.

Jag anser därför att Läkartidningen med sin vetenskapliga inriktning och sin högutbildade läsarkrets är en utmärkt företrädare för formellt skriftspråk. Jag bestämde mig för de tre sista årgångarna, d.v.s. 1999-2001, för att vara så nära dagens aktuella språkbruk som möjligt. När jag

i denna uppsats hämtar exempel från Läkartidningen så förkortar jag denna korpus med (L).

Som representativ text för ledigt skriftspråk valde jag bloggen ”Kissies”, som skrivs av den 20-åriga Alexandra Nilsson. Det rör sig om en personlig blogg, i motsats till exempelvis en kunskapsblogg eller en politisk blogg (Våge, Stattin & Nygren 2005). På bloggen kan läsarna lämna kommentarer till de enskilda inläggen, vilket kräver att vederbörande har en identitet (namn som mestadels kompletteras med bild). Även om man inte kan veta hur sanningsenliga dessa identiteter är så är sannolikheten rätt stor att läsarkretsen faktiskt mestadels består av tjejer i tonårs- eller 20-årsåldern, med tanke på bloggens intresseområde. Men även kommentatorer av till synes högre ålder och med manliga namn och utseenden förekommer.

Kommentarfunktionen medför att det sker en form av dialog och att det på så sätt finns en medvetenhet om mottagaren, från både Kissies och läsarnas sida. Med tanke på att båda parter oftast också är ungdomar eller unga vuxna tyckte jag det var befogat att granska såväl själva blogginläggen som kommentarerna.

Bloggens arkiv går tillbaka till mars 2009. I min studie begränsade jag mig till en tidsperiod av de senaste 12 månaderna, d.v.s. från april 2011 till mars 2012. En begränsning krävdes i och med att alla *kanske*-satser måste plockas för hand med hjälp av sökfunktionen i webbrowsern.

När det gäller exemplifieringarna, som jag tog från Kissies blogg, använde jag förkortningen (K).

Som källa till talspråkligt material använde jag mig av transkriptioner som gjordes i samband med det s.k. GSM-projektet (”Gymnasisters språk- och musikärlar”, ett samarbetsprojekt mellan Institutionen för svenska språket och Institutionen för musik- och filmvetenskap vid Göteborgs universitet, se Wirdenäs 2002).

Transkriptionerna baseras på inspelningar som gjordes 1997 av Karolina Wirdenäs på olika gymnasieskolor i Göteborgstrakten. 105 ungdomar diskuterade musik i små grupper med 3-5 deltagare vardera. Resultatet blev ca. 20 timmars tal, sammanlagt ungefär 205.000 ord, inspelat på kassetband (all information om GSM är hämtad från Nilsson 2005). I transkriberad form har detta material används i språkvetenskapliga studier av t.ex. Nilsson (2005). Min studie bygger på samma material i den form som även Nilsson använde. Men medan hon dessutom hade tillgång till inspelningarna och på så sätt kunde ta stöd av

prosodin, tillät ramen för min studie mig bara att ta del av de skriftliga transkriptionerna. Nilsson själv menar att

en transkription kan göras betydligt mer noggrann med bl.a. fler markeringar för prosodi, tryck, längd, inandningar och så vidare. (2005: 7)

Sådana markeringar hade varit önskvärda för min språkvetenskapliga analys av det transkriberade materialet, men förelåg tyvärr inte.

När det gäller exemplifieringarna, tagna från GSM, använde jag (GSM) som källhänvisning.

3.2 Urval av *kanske*-satser

Denna studie fokuserar på placeringen av satsadverbialet *kanske* i deklarativa huvudsatser. För att säkerställa jämförbarheten valde jag ett och samma positionsschema för alla textsorterna, vilket av praktiska skäl blev det traditionella schemat med initialfält, mittfält och slutfält. Men variationen i materialet var väldigt stor. Därför var jag tvungen till att göra några val för att kunna göra en analys som är så enhetlig som möjligt för alla tre textsorterna och som inte förskjuter resultatet till förmån för en viss placering av *kanske*.

För att i ett första steg identifiera huvudsatserna som sådana, bland de funna meningarna med *kanske* som sökningarna gav, använde jag mig av olika strategier. I komplexa meningar letade jag exempelvis efter typiska markörer som konjunktioner (*och, eller* o.s.v. som markerar samordning) eller subjunktioner (*eftersom, när, för att* o.s.v. som markerar underordning). Problem uppstod vid vissa ord som inte är entydiga konjunktioner eller subjunktioner. Så är t.ex. fallet när det gäller *fast*. SAG anger följande:

Fast (och fastän) kan också inleda fa-satser av olika slag. Inledarna betraktas som konjunktioner (motsvarande men) och satserna är huvudsatser. (SAG IV: 641)

I materialet fanns belägg för både fa- och af-ordföljd med *fast*, som man ser i exempel (3: 1 a-b):

- (3: 1) a Fast du är kanske för upptagen (fa) (K)
- b Fast det kanske bara är vinkeln (af) (K)

I (3: 1 a) intar *kanske* positionen i mittfältet efter det finita verbet. Satsen får därmed typisk huvudsatskaraktär. I (3: 1 b) placeras däremot *kanske* före det finita verbet. Det är svårt att avgöra om *fast* fungerar subjunktionalt eller om satsgenskaperna av *kanske* orsakar bisatsordföljden. För att göra problemet operationaliserbart tog jag stöd i SAG som konstaterar:

Fast är oftare konjunktion än subjunktion. (SAG II: 740)

Utifrån detta gjorde jag en förenkling och utgick i min undersökning ifrån att *fast* fungerar konjunktionellt och därmed inleder huvudsatser med fa- eller (i samband med *kanske*) af-ordföljd.

Ett annat komplext fall är konjunktionen *så*. Den kan lätt förväxlas med den bisatsinledande subjunktionen *så att* som i talspråkligt präglade texter kan tappa bort *att* (SAG II: 737). Här krävdes det en syntaktisk analys för att avgöra om satsen i fråga utgjorde en satsdel och därmed var underordnad.

Jag valde att ta med i min analys även sådana deklarativa huvudsatser som har en annan språkhandlingsfunktion än påstående. De kan sluta med ett frågetecken, men är syntaktiskt ändå deklarativa huvudsatser eftersom verbet intar den andra positionen (3: 2 a), i motsats till en rogativ huvudsats med initialt finit verb (3: 2 b):

(3: 2) a Du är beredd på hårda tag? (SAG)

b Ska du inte visa dina dikter för Erland? (SAG)

Funktionen kan vara en uppmaning eller en fråga där ”svaret förväntas vara instämmande” (SAG IV: 700). Det sistnämnda är (3: 3) ett bra exempel på.

(3: 3) men det kanske ni förstår? (K)

Efter att ha definierat de deklarativa huvudsatserna måste det i nästa steg säkerställas att *kanske* fungerar som satsadverbial och inte som frasmodifierande adverbial. För det mesta var skillnaden entydig, som i (3: 4):

(3: 4) Han baserar sin utsaga på kanske unika erfarenheter. (L)

Kanske ingår i (3: 4) i en adjektivfras och graderar således sannolikheten av *unika*. Det blir särskilt tydligt eftersom denna adjektivfras ingår i en överordnad prepositionsfras. Prepositionen skiljer *kanske* från resten av

satsen. I andra meningar var jag däremot tvungen till att bedöma funktionen av *kanske* utifrån den semantiska kontexten.

- (3: 5) Dessa kopplingsställen är fenomenalt många, bara i storhjärnebarken finns kanske 400 triljoner synapser! (L)

I exempel (3: 5) intar *kanske* visserligen den klassiska positionen för ett mittfältsadverbial. Men *kanske* relaterar inte till själva faktumet att synapser finns utan till deras antal och kan ersättas med *cirka* eller *ungefär*.

Likt Andréasson (2002) uteslöt jag även *kanske* i final position (se avsnitt 2.1), som exemplifieras i (3: 6).

- (3: 6) de räcker för ett helt år de kanske (GSM)

Positionen i efterfältet som *kanske* intar i (3: 6) hamnar enligt min åsikt utanför fokus när man granskar syntaktiska avvikelser som uppstår när man placerar satsadverbialet *kanske* på sin ordinarie plats i mittfältet i stället för före det finita verbet.

En sådan placering drabbar den relativa ordningen mellan subjekt, finit verb och satsadverbialet *kanske*. Om positionen av *kanske* blir i förfältet i stället för i mittfältet så ställer sig frågan om var subjekt och finit verb skall placeras. Därför var det enligt min åsikt nödvändigt att det i de analyserade satserna fanns alla dessa tre led.

Utelämnat subjekt i enkla meningar var en frekvent företeelse framför allt i bloggtextern, vilket (3: 7) är ett typiskt belägg för.

- (3: 7) Kanske ska skaffa assistent? (K)

Av kontexten till exempel (3: 7) framgår att Kissie här skriver om sig själv och att subjektet rimligen måste vara *jag*. Men den tänkta positionen (före *kanske*, mellan *kanske* och det finita verbet eller efter det finita verbet) förblir oklar.

Utöver det så saknades ibland subjekt i *kanske*-satser som utgjorde det andra samordningsledet av en komplex mening.

- (3: 8) Vill man ha omväxling är denna bok från ett av våra grannländer mycket stimulerande och högaktuell och ger kanske en del nya infallsvinklar och råd i vår strävan att bereda diabetikerna den bästa vård. (L)

I (3: 8) står *kanske* i samordningsledet *och ger kanske en del nya infallsvinklar [...]*. Detta led innehåller inte subjektet som rimligen borde vara *denna bok*.

I både enkla och komplexa meningar som i exemplen (3: 7) och (3: 8) fanns det ofta flera möjliga placeringar av det utelämnade subjektet. Av den anledningen verkade det enligt min åsikt olämpligt att ta med sådana satser i analysen. Därför valde jag att helt bortse från huvudsatser utan utsatt subjekt.

Likaså fanns det huvudsatser där det finita verbet saknades. Så var fallet i enkla meningar som fick bisatskaraktär p.g.a. *kanske*.

- (3: 9) Medicinarna i författargruppen kanske aldrig själva reflekterat grundligt över de kliniska implikationerna av att människan är en meningssökande varelse. (L)

Exempel (3: 9) uppvisar den för bisatser inte ovanliga avsaknaden av det finita hjälpverbet *har* eller *hade*, trots att satsen är en huvudsats. Denna företeelse orsakas av att satsadverbialet *kanske* styr satsen.

Finit verb saknades ibland även i elliptiska satser, som är del av en komplex mening.

- (3: 10) Ack ja, ont i ryggen har väl vi alla haft och kanske även skrattat åt den som kommit krokig i ryggen till arbetet, men vill göra nytta ändå? (L)

I exempel (3: 10) ser man att *kanske*-satsen *och kanske även skrattat åt den som [...] varken innehåller det finita verbet *har* eller subjektet *vi*.*

En analys av satser som t.ex. (3: 9) och (3: 10) utan utsatt finit verb hade krävt en spekulativ tolkning av syntaxen vilket jag valde att ta avstånd ifrån. Därför ingår inga satser utan finit verb i min studie.

Dessutom var jag tvungen att utesluta en del satser i det talspråkliga materialet. Yttrandena präglas delvis av upprepningar och avbrott. Därför finns det ibland inte tillräckligt många ledtrådar för att kunna avgöra exakt vilka fraser som utgör huvudsatsen. Det gäller även om både ett finit verb och ett subjekt finns. Problemet består snarare i att man utan prosodiskt stöd inte vet hur talaren tänkte.

- (3: 11) men de ä ju inte de kanske inte ä nån liksom nåt +gång+ som gör de (GSM)

I exempel (3: 11) tillåter transkriberingen inga tillförlitliga slutsatser varken om satsens gränser eller om den syntaktiska positionen av *kanske*. I och med att jag inte hade tillgång till de akustiska inspelningarna och att transkriptionerna inte var detaljerade nog, bestämde jag mig för att inte ta med sådana satser i analysen.

Med hänsyn till alla avgränsningar som jag nämnt i detta avsnitt fann jag att 1968 *kanske*-satser var analyserbara. Av dessa analyserade jag 1327 *kanske*-satser, se tabell 4 nedan.

Tabell 4: Antalet analyserade satser efter korpus

	GSM	Kissies blogg	Läkartidningen
antal ord (avrundat)	205.000		6.200.000
antal belägg med adverbet <i>kanske</i> (avrundat)	450		2.900
jämförelsetal adverb <i>kanske</i> /10.000 ord (avrundat)	22		5
antal analyserbara <i>kanske</i> -satser	219	467	1.282
antal analyserbara <i>kanske</i> -satser från alla tre korpusarna	1968		
jämförelsetal analyserbara <i>kanske</i> -satser/10.000 ord (avrundat)	10,7		2,1
antal analyserade <i>kanske</i> -satser	219	467	641
antal analyserade <i>kanske</i> -satser från alla tre korpusarna	1327		

I tabell 4 ser man att det fanns 219 analyserbara *kanske*-satser i GSM-materialet och 467 i Kissies blogg, d.v.s. antalet satser efter att jag hade gjort avgränsningarna som jag nämnde ovan. Jag har analyserat samtliga av dessa. I Läkartidningen var antalet analyserbara *kanske*-satser större, 1282 stycken, varav jag excerperade varannan så att det slutligen ingick 641 satser i analysen. I tabellen framgår också att den kvantitativa skillnaden i antalet *kanske*-satser mellan Läkartidningen och GSM mest beror på att GSM är en betydligt mindre korpus än Läkartidningen (205.000 vs. 6.200.000 ord). Frekvensen av *kanske*-satser är emellertid betydligt högre i GSM. Den ligger på 10,7 per 10.000 ord, jämfört med 2,1 i Läkartidningen. Hur många ord som sammanlagt fanns i Kissies blogg kan inte sägas någonting om.

När jag i fortsättningen använder uttrycket *kanske*-satser så avser jag det som avgränsats i detta avsnitt.

3.3 Kategorisering och analys

För att kunna jämföra mina resultat med Andréasson (2002) valde jag att basera mitt arbete på i princip samma indelning som hon, dock med några modifieringar. Liksom Andréasson delade jag in materialet i ”V2-satser” och ”*kanske* med satssegenskaper” (se avsnitten 2.3 och 2.4). Men jag utökade kategorierna i viss mån. I tabell 5 visas hur mina satskategorier motsvarar Andréassons (2002).

Tabell 5: Satskategorierna i denna studie i förhållande till Andréassons (2002)

Satstyper enligt denna studie	Satstyper enligt Andréasson (2002)
V2-satser	
SF	SF
KF	KF
OF PF	OF
AF	AF
<i>kanske</i> med satssegenskaper	
KaS	KaS
KS	KS
SK	SK
OK PK	OK
AK	AK

Som det framgår i tabell 5 finns det marginella skillnader mellan Andréassons och mina kategorier. Jag skilde i motsats till Andréasson (2002) mellan objekt och predikativ. Men liksom Andréasson markerade jag alltid det inledande ledet.⁸

Ibland kunde det vara svårt att avgöra vilka led som står i första position. Så var t.ex. fallet när adverbet *så* uppträdde. Det krävdes en analys om det handlade om adjunktionellt *så* eller den samordnande konjunktionen *så*, vilket blir tydligt i exempel (3: 12 a-b).

- (3: 12) a dricker man varje kväll eller varannan så kanske man borde fundera över om man har alkoholproblem. (K)
 b men dom har iofs inte bloggat om varandra på länge nu så dom kanske inte umgås lika mkt som förr.(K)

⁸ Exemplifieringar till samtliga satskategorier finns i bilaga 1.

I (3: 12 a) utgör den inledande satsen *dricker man varje kväll eller varannan* ett konditionaladverbial i form av en underordnad sats. Inskottet *så* dubblar detta adverbial och har som funktion att tydligare markera gränsen mellan adverbialet och resten av huvudsatsen (SAG IV: 694f; se även avsnitt 2.2.1). I princip skulle detta adjunktionella *så* kunna utelämnas. Exempel (3: 12 a) måste därför klassificeras som AK. I (3: 12 b) däremot föreligger *så* som konjunktion. Satsen *dom kanske inte umgås lika mkt som förr* är en konklusion av påståendet i den föregående satsen. *Så* har som funktion att samordna de båda huvudsatserna men ingår inte i någon av dem. Det första ledet i *kanske*-satsen utgörs alltså av subjektet *dom*. Satsen *dom kanske inte umgås lika mkt som förr* hamnar därför i kategorin SK.

Pronominella kopior av initiala dislokationer (se avsnitt 2.2.1) behandlade jag som bara ett led, se exempel (3: 13) nedan.

- (3: 13) Om de sedan återsågs, ja då kanske det tände till igen och den lyckliga förälskelsen fick mogna till kärlek. (L)

Adverbialet *om de sedan återsågs* utgör i (3: 13) ett annex, till vilket *då* är en pronominell kopia. I fall som detta markerade jag bara den pronominella kopian som är del av huvudsatsens kärna. I (3: 13) blev det alltså AK.

Med A markerade jag även adverb (*så*, *sen* eller dylikt) som bildar fundamentet i satser med narrativ inversion (se avsnitt 2.2), så som den föreligger i (3: 14).

- (3: 14) Så stals kanske en knapp och användes som projektil? (L)

Adverbet *så* i (3: 14) är inte särskilt betydelsestarkt men utgör ett eget adverbialt led och måste markeras i analysen.

För *kanske*-satser där syntaxen avviker från V2-mönstret är det typiskt att ytterligare led som t.ex. negationen eller andra satsadverbial placeras mellan *kanske* och det finita verbet, i och med att *kanske* framtingar bisatsordföljd. Ett exempel visas i (3: 15).

- (3: 15) Då kanske det inte enbart är av godo att slå ut bakterien med antibiotika vid ulcusbehandling - eller att försöka vaccinera bort den? (L)

I exempel (3: 15) står subjektet *det*, negationen *inte* och satsadverbialet *enbart* mellan *kanske* och det finita verbet *är*. Jag valde att bortse från sådana led i min analys eftersom jag annars hade fått ett stort antal variationer vilket hade gjort resultatet oöverskådligt.

4 Resultat

I min studie hittade jag samtliga satstyper som jag presenterade i avsnitt 3.3 ovan. Deras andel redovisas i tabell 6. Utöver det så fann jag också satser som inte rymdes i de definierade kategorierna och som jag kommer att redogöra för i tabell 7 längre ner.

Tabell 6 visar den procentuella fördelningen av de förväntade satstyperna i min undersökning, räknat på hela mängden analyserade satser.⁹

Tabell 6: Frekvens av de olika typerna av kanske-satser i denna studie, räknat på hela mängden analyserade satser

satstyp		Läkartidningen		Kissies		GSM	
enligt Andréas- son (2002)	enligt denna studie	i %	(antal/641)	i %	(antal/467)	i %	(antal/219)
V2-satser							
SF	SF	32,77	(210)	10,49	(49)	15,53	(34)
KF	KF	7,96	(51)	3,65	(17)	0,45	(1)
OF	OF	0,93	(6)	0,21	(1)	3,20	(7)
	PF	2,34	(15)	0,43	(2)	0,46	(1)
AF	AF	19,50	(125)	5,36	(25)	4,57	(10)
summa		63,50		20,14		24,21	
kanske med satsegenskaper							
SK	SK	22,46	(144)	50,11	(234)	47,02	(103)
OK	OK	0,31	(2)	2,36	(11)	6,39	(14)
	PK	-	-	1,07	(5)	1,83	(4)
AK	AK	10,45	(67)	16,27	(76)	13,70	(30)
KS	KS	2,96	(19)	8,99	(42)	6,39	(14)
KaS	KaS	-	-	0,21	(1)	-	-
summa		36,18		79,01		75,33	

⁹ Eftersom procentalen avser hela mängden analyserade satser blir deras summa i tabell 6 inte 100%. De resterande procentalen står för de oväntade satstyperna som redovisas i tabell 7 och som diskuteras i avsnitt 5.2.

I tabell 6 framgår att frekvensen av *kanske* med satsegenskaper är högre i både GSM (75,33%) och Kissies (79,01%) än i Läkartidningen (36,18%). För V2-satserna är förhållandet precis tvärtom. V2-ordföljden används i större utsträckning i Läkartidningen (63,5%) än i Kissies (20,14%) och GSM (24,21%), oavsett om *kanske* står i fundamentet eller ej.

När det gäller V2-satserna så dominerar i Läkartidningen ordföljden SF med ca. en tredjedel av alla analyserade *kanske*-satser (32,77%), följt av AF-satser (19,5%), där det finita verbet föregås av ett adverbial och *kanske* placeras i mittfältet. Bland af-satserna där *kanske* har satsegenskaper är SK den mest frekventa ordföljden i Läkartidningen (22,46%).

I både Kissies och GSM utgör SK-satser ungefär hälften av alla analyserade satser (50,11/47,02%). Liksom i Läkartidningen kommer satser, inledda med ett adverbial, på andra plats, dock inte följt av finit verb (V2), utan av *kanske*, följt av subjekt och finit verb (16,27/13,7%). SF, som var dominerande i Läkartidningen, intar den tredje platsen i GSM (15,53%) och Kissies (10,49%).

Man kan tydligt se att både Läkartidningen och GSM/Kissies föredrar subjekt i initial ställning. Men medan subjektet företrädesvis följs av V2 i Läkartidningen, följs det först och främst av *kanske* med satsegenskaper i GSM/Kissies.

Efter subjekt är adverbial det mest frekventa satsledet i initial ställning i alla textsorterna. Men även här framträder samma mönster: I Läkartidningen är i så fall V2 den favoriserade ordföljden, i GSM/Kissies däremot följer oftare *kanske* med satsegenskaper. Antalet satser med inledande objekt, följt av *kanske* med satsegenskaper, ökar med stigande grad av talspråkighet. Det är störst i GSM (6,39%) och minst i Läkartidningen (0,31%). Kissies intar en mellanposition med 2,36%. När det gäller *kanske* med satsegenskaper finns samma tendens för inledande predikativ (PK). Belägg för sådana satser fann jag inte alls i Läkartidningen, medan de i Kissies utgör 1,07% och i GSM 1,83%. Men den stigande frekvensen med stigande grad av talspråkighet är inte lika utpräglad för inledande predikativ som för inledande objekt.

Tabell 6 visar att skillnaderna mellan Kissies och GSM inte är särskilt stora. När det gäller *kanske* med satsegenskaper så ser man att frekvensen av inledande objekt/predikativ över lag är något högre i GSM, medan andelen inledande adverbial är några procent större i

Kissies. När det gäller V2-satserna kan man konstatera att SF används lite mer i GSM (15,53 vs. 10,49%), medan frekvensen av KF är högre i Kissies (3,64 vs. 0,46%).

Utöver det så fanns det några belägg för satstyper som jag inte väntade mig och som visas i tabell 7.

Tabell 7: Från satstyperna i tabell 6 avvikande satstyper och deras frekvens i %, räknat på hela mängden analyserade satser

satstyp	Läkartidningen		Kissies		GSM	
	i %	(antal/641)	i %	(antal/467)	i %	(antal/219)
AttF	0,16	(1)				
ASK			0,43	(2)		
KOFS			0,21	(1)		
KPSF			0,21	(1)		
KAFS	0,16	(1)			0,46	(1)

Tabell 7 visar att det i Läkartidningen fanns ett belägg för en V2-sats som inleds med ett attribut vars huvudord följer senare i satsen (AttF). I de övriga sex satserna ser man en från V2-mönstret avvikande syntax. I två av dessa satser, som båda hittades i Kissies blogg, föregås en SK-konstruktion av ett adverbialt led (ASK). De resterande fyra satserna inleds av *kanske*, och mellan *kanske* och det finita verbet placeras ett objekt eller ett predikativ (ett belägg var, båda från Kissies blogg) eller ett adverbial (ett belägg från både Läkartidningen och GSM).

Exemplen redovisas och diskuteras i avsnitt 5.2 nedan.

5 Diskussion

I kapitel 5 diskuterar jag de funna frekvensskillnaderna samt drar slutsatser, i avsnitt 5.1 utifrån en jämförelse med Andréassons (2002) undersökning och i avsnitt 5.2 utifrån de oväntade resultaten i denna studie. I avsnitt 5.3 behandlas frågan om vilka faktorer kan tänkas ansvara för skillnaderna mellan det skriftspråkliga och det talspråkligt präglade materialet.

5.1. Frekvensskillnader inom skriftspråket

I min studie använde jag mig av tämligen specifika korpusar. De är inte bara olika i sin grad av formalitet, utan skiljer sig även åt när det gäller talarnas ålder, utbildningsnivå och (i GSM) regional förankring. Därför har jag inte anspråk på att mina resultat är allmängiltiga för alla former av tal- och skriftspråk. Det blir påfallande när man jämför mina resultat från den skriftspråkliga korpusen med Andréasson (2002). Hon använde sig av två rent skriftspråkliga korpusar, fast med en annan karaktär och inte minst med en annan storlek. Press 98 innehöll ca. 6.000 belägg med *kanske*, Bonniersromaner II ca. 5.200 (Andréasson 2002: 53), medan det fanns ca. 2.900 belägg i Läkartidningen (se tabell 4). Eftersom det excerperades olika antal satser ligger ändå fler satser till grund för min analys (641), jämfört med Andréasson (2002) (238/ 267). En jämförelse av analysresultaten mellan alla tre korpusar visas i tabell 8.

Tabell 8: Procentuell fördelning av de olika kanske-satserna i Press 98 och Bonniersromaner II (enligt Andréasson 2002) och Läkartidningen ¹⁰

satstyper	Press 98 (238 kanske-satser)	Bonniersromaner II (267 kanske-satser)	Läkartidningen (641 kanske-satser)
V2-satser			
SF	23	22	33
KF	36	37	8
OF	2	2	3
AF	13	8	20
Summa i %	74	69	64
<i>kanske</i> med satsegenskaper			
SK	11	18	23
OK	2	0	0,3
AK	7	1	10
KS	7	12	3
KaS	(0,1)* ¹¹	(0,5)*	-
Summa i %	27	31	36

¹⁰ Talen är avrundade, därav eventuella avvikelser från 100%

¹¹ * Procentsatserna är statistiska beräkningar av andelen satstyper som inte råkade komma med i det analyserade urvalet.

I tabell 8 blir det tydligt att Läkartidningen uppvisar en något högre frekvens av *kanske* med satsegenskaper (36%), jämfört med Press 98 (27%) och Bonniersromaner II (31%). Bland dessa satser är subjekt i initial ställning vanligast i alla tre korpusarna. V2-satser är lite mindre frekventa i Läkartidningen (64%) än i Press 98 (74%) och Bonniersromaner II (69%). Den mest frekventa V2-satsen i Läkartidningen är SF (33%), jämfört med Press 98 och Bonniersromaner II (23/22%). Men medan KF-satserna dominerar i Press 98 och Bonniersromaner II (36/37%) så ligger deras andel i Läkartidningen endast på 8%. Min undersökning bekräftar därmed inte KF-satsernas dominerande ställning i nutida skriven svenska. En annan tendens som visade sig i Andréassons forskning bekräftas däremot, nämligen andelen av SK-satser, vilka ökade avsevärt i slutet av 1900-talet (Andréasson 2002: 32). Jämfört med hennes resultat (11/18%) ligger frekvensen av SK-satserna i min undersökning ännu något högre i Läkartidningen (22%) och avsevärt högre i GSM (47%) och Kissies (50%).

Den närmast liggande förklaringen till skillnaderna mellan Andréassons (2002) och min undersökning är enligt min åsikt att genren påverkar hur *kanske* används. Men denna hypotes är inte lätt att belägga, i och med att materialet i en och samma korpus inte är helt enhetligt. Läkartidningen innehåller, som tidigare nämnts, en viss textvariation. Rapporter om medicinsk forskning och patientintervjuer, för att nämna två exempel, lär inte ha exakt samma karaktär. Och skillnaderna mellan Läkartidningen, Bonniersromaner II och Press 98 kan inte förklaras med tidsperspektivet heller. Läkartidningen (årgångarna 1999-2001) och Press 98 ligger tidsmässigt rätt nära varandra medan Bonniersromaner II innehåller äldre material från 1980-1981 (Språkbanken). Ändå är skillnaden mellan Läkartidningen och Press 98 större än mellan Läkartidningen och Bonniersromaner II.

5.2 Specialfallen

Som jag nämnde tidigare så dök det upp satstyper som jag inte väntade mig och som inte rymdes i de tidigare definierade kategorierna. Dessa oväntade satstyper är följande:

AttF (1 belägg)

- (5: 1) Av alla patienter som är inskrivna samtidigt behöver en doktor kanske följa med bara till någon enstaka varje dag. (L)

I (5: 1) splittras en komplex nominalfras *någon enstaka av alla patienter* upp. Det prepositionella attributet placeras i fundamentet. Det är en tämligen invecklad syntaktisk konstruktion. Därför förvånar det kanske inte att exemplet hittades i Läkartidningens formella och redigerade språk, för ”skriften erbjuder på grund av sin väl tilltagna produktionstid möjlighet till planering” (Lagerholm 1999: 37).

ASK (2 belägg)

- (5: 2) a *isf* vi kanske seessss : (K)
 b Ja men precis, folk dör därför man kanske borde ta upp detta ämne lite oftare? (K)

De satser som visas i (5: 2 a-b) är de enda där *kanske* föregås av mer än ett led, nämligen av adverbialen *isf* (= *i så fall*) i (5: 2 a) och *därför* i (5: 2 b). I tabell 5 listade jag olika satstyper där *kanske* med satsgenskaper föregås av subjekt (SK), objekt (OK), predikativ (PK) eller adverbial (AK). Men exemplen (5:2 a-b) ryms inte i någon av dessa kategorier.

I (5: 2 a) skulle man kunna tolka *isf* (= *i så fall*) som annex. Satsens interpunktion skulle i så fall kunna se ut som det konstruerade exemplet (5: 3) nedan.

- (5: 3) I så fall: Vi kanske ses

Det tänkta annexet *i så fall* står i (5: 3) utanför huvudsatsen *vi kanske ses*. Men denna tolkning är inte självklar anser jag, i och med att man prosodiskt inte behöver markera någon paus. Dessutom talar (5: 2 b) för att det faktiskt kan finnas ASK-satser. *Därför* kan inte tolkas som annex utan är ett vanligt kausaladverbial.

KOFS / KPFS / KAFS

- KPSF (5: 4) kanske så det är (K)
 KOFS (5: 5) Jag följer sällan serier men kanske denna ska jag följa (K)
 KAFS (5: 6) å du tycker inte om de alls?
 kanske en gång gör jag de (GSM)
 (5: 7) Så jag tror att jag skulle kunna sammanställa en bok som alla skulle tycka om, och vem vet, kanske en dag kommer det en bok som heter » ' Dikter som kritikerna har berömt ' . » (L)

Gemensamt för satserna (5: 4) till (5: 7) är att *kanske* utgör det inledande ledet i fundamentet och att då ett ytterligare satsled (objekt, predikativ

och adverbial) placeras mellan *kanske* och det finita verbet. Likt ASK-satserna ovan täcks inte heller dessa satser av de kategorier jag presenterade i tabell 5.

Det finns olika alternativ för att förklara satserna (5: 4) till (5: 7).

I (5: 4) föreligger troligen en form av ellips, d.v.s. att satsen är en förkortning av *det är kanske så det är* och påminner om en utbrytningskonstruktion. För denna tolkning talar att man nästan uteslutande får upp träffar med *det är kanske så det är* när man letar efter frasen *kanske så det är* via Google. I en sådan elliptisk konstruktion är *kanske* satsadverbial i en SF-sats. Att Kissie i satsen (5: 4) utelämnade subjektet *det* samt det finita verbet *är* är i linje med att utsatt subjekt ofta saknades i bloggmaterial, som jag påpekade i avsnitt 3.2. Utgår man alltså ifrån att det i själva verket föreligger en ellips så förstår man också varför man i (5: 4) inte kan utelämnas *kanske*, vilket exempel (5: 8) visar.

(5: 8) * Så det är. (KH)

En sats som (5: 8) blir ogrammatisk.

Satserna (5: 5), (5: 6) och (5: 7) däremot förblir grammatiska när man utelämnar *kanske*, som i (5: 9), (5: 10) och (5: 11).

(5: 9) Jag följer sällan serier men denna ska jag följa . (KH)

(5: 10) å du tycker inte om de alls?
en gång gör jag de (KH)

(5: 11) [...] och vem vet, en dag kommer det en bok som heter
» ' Dikter som kritikerna har berömt ' . » (KH)

Men även om (5: 9), (5: 10) och (5: 11) är grammatiskt korrekta så förlorar satserna en del av sitt semantiska innehåll. *Kanske* behövs för att modifiera hela satsen och uttrycka sannolikheten av att någonting inträffar, nämligen att det kanske kommer en bok, att han kanske gör det en gång o.s.v.. *Kanske* uppfyller alltså en funktion som satsadverbial, vilket kan tydliggöras genom att placera *kanske* på satsadverbialens ordinarie plats i mittfältet, se (5: 12), (5: 13) och (5: 14) nedan.

(5: 12) Jag följer sällan serier men denna ska jag *kanske* följa . (KH)

(5: 13) å du tycker inte om de alls?
en gång gör jag *kanske* de (KH)

(5: 14) [...] och vem vet, en dag kommer det *kanske* en bok som
heter » ' Dikter som kritikerna har berömt ' . » (KH)

I (5: 12), (5: 13) och (5: 14) förändras inte satsernas semantiska innehåll trots att *kanske* flyttas från sin initiala ställning till mittfältet. Det talar för

att *kanske* fungerar satsmodifierande och inte frasmodifierande i fraserna *denna* (5: 5), *en gång* (5: 6) och *en dag* (5: 7).

Men *kanske* som satsadverbial, som tillsammans med andra led står före det finita verbet, uppvisar i regel satsegenskaper. Som tidigare nämnts innebär det att *kanske* framtvingar bisatskaraktär. Ett tecken på detta är att ytterligare satsadverbial som negationer placeras mellan *kanske* och det finita verbet. Men om man försöksvis negerar satserna så som i (5: 15), (5: 16) och (5: 17) så konstaterar man att bisatsordföljd inte är möjlig.

- (5: 15) * Jag följer sällan serier men *kanske* denna *inte* ska jag följa
 . (KH)
- (5: 16) å du tycker inte om de alls?
 * *kanske* en gång *inte* gör jag de (KH)
- (5: 17) * [...] och vem vet, *kanske* en dag *inte* kommer det en bok
 som heter » ' Dikter som kritikerna har berömt ' . » (KH)

I exemplen (5: 15), (5: 16) och (5: 17) placeras *kanske* tillsammans med andra led före det finita verbet, men satsen kan ändå inte få bisatskaraktär. Därav måste man dra slutsatsen att *kanske* i (5: 5), (5: 6) och (5: 7) varken är frasmodifierande eller uppvisar satsegenskaper.

Det måste finnas ytterligare förklaringar till hur satser av typerna KOFS, KPFS och KAFS kan komma till stånd. Exemplet till denna typgrupp hittades i alla tre korpuserna, d.v.s. talspråk, talspråkligt präglat bloggspråk och skriftsspråk. Men letar man upp kontexten till (5: 7) i Läkartidningen så ser man att t.o.m. denna sats härstammar från rapporterat talspråk. Skribenten citerar en talare. Därför undrar jag om talspråkliga drag kan vara en gemensam nämnare för satstyperna KOFS, KPFS och KAFS. Av kontexten till (5: 4) framgår exempelvis att satsen syftar tillbaka på ett tidigare påstående som skribenten reagerar på. Repliken *kanske så det är* kan inte tänkas i icke-dialogiskt språk, i bästa fall i en monologisk text där skribenten för en inre dialog. Även (5: 6) är en reaktion på en fråga. Därför antar jag att den initiala ställningen av *kanske* här fungerar som en markering. Denna markering signalerar en anknytning till den föregående repliken och framhäver den fras som följer efter *kanske*. Förklaringen till satsadverbialens position ligger i så fall snarare i satsens språkliga omgivning eller, för att tala med den interaktionella lingvistikens termer, i den yttre syntaxen (se avsnitt 2.5).

En annan hypotes är att placeringen av *kanske* i talspråkligt präglat skriftsspråk försöker markera en prosodi som i den skriftligt nedlagda

formen riskerar att gå förlorad. I (5: 5) kan betoningen tänkas ligga på *denna*.

(5: 5) Jag följer sällan serier men kanske denna ska jag följa (K)

Att markera denna betoning sker på två sätt: genom den kontrastiva första huvudsatsen och möjligen även genom placeringen av *kanske* före *denna*.

Mycket tyder alltså på att satsadverbialet *kanske* kan ha framhävande funktion, liknande adverbet *bara* (se avsnitt 2.2.2). Det finns tydliga paralleller till det som i SAG betecknas med fokuserande satsadverbial med affokal placering (SAG IV: 154-167). Men bland alla adverb som enligt SAG kan vara fokuserande satsadverbial hittar man inte *kanske*. De funna satserna av typerna KOFS, KPFS och KAFS väcker dock frågan om även *kanske* måste räknas till de adverb som kan ha framhävande funktion. I denna funktion kan *kanske* enligt min studie inta positionen före det finita verbet tillsammans med andra led, dock utan att uppvisa satsegenskaper. Frågan är om *kanske*:s framhävande funktion möjligen är kopplad till talspråk. Men jag anser att underlaget med sammanlagt fyra belägg inte är tillräckligt för att kunna dra tillförlitliga slutsatser om huruvida talspråklig prägling ansvarar för konstruktioner som KOFS, KPFS och KAFS.

5.3 Påverkande faktorer i talspråk och ledigt skriftspråk

Precis som skriftspråk är talspråk och ledigt skriftspråk inte enhetliga textsorter. Materialet jag valde (både muntligt samtal och personlig blogg med kommentarsfunktion) är interaktivt präglad. Bloggägaren tilltalar gärna sin läsarkrets med *ni*. Kommentatorerna svarar ofta med *du* eller skriver om bloggägaren resp. andra kommentatorer som *han/hon*, väl medvetna om att personen i fråga också är läsare. På så sätt liknar bloggandet ett gruppsamtal, vilket inte gäller alla former av ledigt skriftspråk så som t.ex. informella meddelanden el.dyl. Därför förvånar det inte att skillnaderna mellan Kissies och GSM inte är särskilt stora.

Nilsson (2005: 141) anger två huvudsakliga funktioner för *kanske* i GSM: sannolikhetsgraderande och förmildrande (se avsnitt 2.5). Min tidsram tillät tyvärr inte att noggrant granska frekvensen av dessa funktioner även i bloggmaterial. Därför får den diskussion som följer nedan anses vara tentativ.

När man skummar genom alla de analyserade satserna tycks andelen satser med förmildrande funktion vara iögonfallande. Ett exempel ser man i (5: 18).

(5: 18) Jag kanske tyckte att du var sötare (K)

Man kan anta att skribenten i (5: 18) inte menar huruvida den troligen tyckte så eller inte, utan att han/hon tonar ner en åsikt som han/hon befarar kan tas illa upp. I andra fall som i (5: 19 a-b) innehåller repliken en tydlig värdering som dock tonas ned med bl.a. *kanske*.

(5: 19) a du kanske inte gör de bästa valen i livet med din hälsa och utseende. (K)

b Ibland kanske det är bäst att lämna 15 åriga stadiet för gått, eller..? (K)

I exemplen (5: 19 a-b) kommenterar bloggläsare Kissies livsstil. Den implicita värderingen i (5: 19 a) skulle enligt min åsikt kunna lyda ”Dina val är dåliga.” och i (5: 19 b) ”Du betar dig inte så vuxet som du borde.”

Kanske används också på ett förmildrande sätt när själva språkhandlingen är en uppmaning eller önskan som skribenten försöker uttrycka på ett mottagarvänligt sätt.

(5: 20) a Eftersom jag inte vill att ni ska rösta på mig så kanske ni har lust att rösta på min bror? (K)

b Du kanske bör sluta dricka så jävulst mycket redbull. (K)

I (5: 20 a) kan uppmaningen tolkas som ”Rösta på min bror!”, i (5: 20 b) som ”Sluta dricka redbull!” I det sistnämnda exemplet kan man t.o.m. undra om *kanske* markerar ironi.

Frekventa i interaktivt språk är också deklarativa huvudsatser vilkas grundläggande funktion inte är påståenden, utan frågor (SAG IV, 700). Användandet av *kanske* uttrycker då att ”satsen är avsedd som en fråga och att svaret förväntas vara instämmande” (ibid.; se även avsn. 2.5 och 3.2). Ett exempel visas i (5: 21).

(5: 21) Kanske en unge inte behöver få örat, näsan eller munnen av skuren?? (K)

Den i (5: 21) invävda frågan kan omformuleras till ”Håller du med mig om att en unge inte behöver få örat, näsan eller munnen avskuren?”. Ett nekande svar skulle knappast godtas.

Min undersökning väcker frågan om huruvida det finns en korrelation mellan interaktivt språk (samtal, blogg) och bruket av *kanske* med

satsegenskaper. Sannoliksgradering är en funktion som kan antas spela en stor roll även i formellt skriftspråk. Men förmildrandet blir med en viss sannolikhet viktigare i textsorter där samtalspartnern är fysiskt eller virtuellt närvarande. Det behövs ytterligare forskning för att med säkerhet avgöra om *kanske* med satsegenskaper och mottagarinriktade språkfunktioner hänger ihop. Min undersökning visar bara att *kanske* med satsegenskaper signifikant oftare uppträder i samtal och interaktivt bloggspråk. Men det kan även finnas ett samband med talarnas ålder. I både GSM och Kissies är talarna för det mesta tämligen unga och lär inte ha hunnit nå samma akademiska utbildningsnivå som Läkartidningens skribenter och läsarkrets. Det skulle kunna vara intressant att analysera privat konversation mellan akademiker.

6. Sammanfattning

Min studie visar att det finns påtagliga skillnader i placeringen av *kanske* i deklarativa huvudsatser och bruket av af- eller fa-ordföljd mellan skriftspråk, ledigt skriftspråk och talspråk. *Kanske* med satsegenskaper förekommer mer frekvent i bloggtexten och i talspråket medan den ordinarie V2-ordföljden dominerade i formellt skriftspråk. Även inom formellt skriftspråk finns det frekvensskillnader som möjligen beror på textgenren. Satser av typen SK där *kanske* föregås av subjekt, som enligt tidigare forskning ökade avsevärt fram till slutet av 1900-talet, var ännu mer frekventa i min studie, framför allt i talspråkliga och talspråkligt präglade texter. Faktorer som utöver det kan tänkas påverka det syntaktiska bruket av *kanske* är språkets grad av interaktivitet och talarnas ålder och bakgrund. Resultaten ger upphov till hypotesen att *kanske* med satsegenskaper oftare används av yngre talare med lägre utbildningsgrad. Dessutom finns det i interaktivt språk ett större behov av att anpassa sitt språk till mottagaren genom att t.ex. förmildra sakpåståenden. Även det kan möjligen utgöra en faktor som gynnar *kanske* med satsegenskaper. Men för att säkerställa dessa slutsatser behövs det fler jämförande undersökningar av texter där dessa variabler skiftar. Avvikande placeringar av *kanske* före det finita verbet kan med viss sannolikhet även förklaras med att *kanske* kan fungera som fokuserande satsadverbial.

Av begränsningsskäl undersökte jag inte led som t.ex. negation eller andra adverbiala led, som i huvudsatser med bisatskaraktär placeras mellan *kanske* med satsegenskaper och det finita verbet. Därför kunde jag inte dra några slutsatser i fråga om huruvida det kan finnas ett samband mellan exempelvis negation och positionen av *kanske*. Än så länge förblir det obesvarat om det möjligen gynnar af- eller fa-ordföljd i fall det ingår negation eller andra satsadverbial i satsen. Det är en fråga som det måste ägnas ytterligare forskning åt.

Att *kanske* med satsegenskaper används mycket frekvent i framför allt talspråk men även i skriftspråk, bör enligt min åsikt få didaktiska konsekvenser för undervisningen i svenska som andraspråk. På nybörjarnivå där man fokuserar på inläringen av V2-regeln känns det inte angeläget att förvirra studenten med alltför kluriga undantag från regeln. Men jag anser att man på avancerad nivå bör uppmärksamma *kanske* och dess syntaktiska egenskaper för att främja ett så idiomatiskt språkbruk som möjligt.

Litteraturförteckning

- Andréasson, Maia 2002. *Kanske – en vilde i satsanalysschemat*. MISS – Meddelanden från Institutionen för Svenska Språket, Göteborgs Universitet.
- Anward, Jan; Nordberg, Bengt 2005. *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalsspråk*. Studentlitteratur, Lund.
- Dahlbeck, Hans; Vamling, Karina 1983. *Tog han då foto. Ett syntaktiskt fenomen i malmöitiskt talspråk*. Opublicerad uppsats, Institutionen för lingvistik, Lund.
- Dysthe, Olga 2003. *Dialogperspektiv på elektroniska diskussioner*. I: Dysthe, Olga (red.), *Dialog, samspel och lärande*. Studentlitteratur, s. 295-320.
- Ekeröth, Lars-Johan 2011. *Ordföljd, tempus, bestämdhet*. Gleerups.
- Lagerholm, Per 1999. *Talspråk i skrift. Om muntlighetens utveckling i svensk sakprosa 1800-1997*. Institutionen för nordiska språk, Lund.
- Lind, Moa 2011. *Bloggtänk och skrivlust*. Opublicerat examensarbete, Malmö högskola.
- Nilsson, Jenny 2005. *Adverb i interaktion*. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 4.) Institutionen för svenska språket, Göteborgs Universitet.
- Platzack, Christer 1987. *Bisatser, huvudsatser och andra satser*. I: Telemann, Ulf (red.), *Grammatik på villovägar*. Almqvist & Wiksell Förlag AB.
- Platzack, Christer 2010. *Den fantastiska grammatiken. En minimalistisk beskrivning av svenskan*. Norstedts.
- SAG = Telemann, Ulf; Hellberg, Staffan & Andersson, Erik 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Vol I-IV, Stockholm.
- Sjöberg, Jeanette 2010. *Chatt som umgängesform*. Institutionen för barn- och ungdomsvetenskap. Stockholms Universitet.
- Våge, Lars; Stattin, Erik & Nygren, Gunnar 2005. *Bloggtider*. Stiftelsen Institutet för Mediestudier. Stockholm.
- Wirdeñäs, Karolina 2002. *Ungdomars argumentation. Om argumentationstekniker i gruppssamtal*. (Nordistica Gothoburgensia 26.) Göteborg.

Elektroniska källor

Språkbanken: Korp

http://spraakbanken.gu.se/korp/#hpp=25&sort=&stats_reduce=word

Kissies blogg:

<http://www.kissies.se/>

Bilagor

Bilaga 1:

Exemplifieringar av satstyperna som användes i den föreliggande studien

---

V2-satser

SF Äldre kan kanske ibland bättre än yngre handskas med svårigheter. (L)

KF Och kanske skriver jag ytterligare en bok längre fram. (L)

OF det förstår jag kanske till en viss del (K)

PF lite smånojzig är jag kanske (K)

AF På kvällen ska vi nog kanske till min äldsta syster (K)

---

kanske med satsegenskaper

KaS Kanske att nån ger Kissie råd att "lura" folket på detta sätt. (K)

KS Men kanske deras artikel hade accepterats för publicering innan Läkartidningens nya policy antagits? (L)

SK Kardiologernas ekonomi kanske är bättre? (L)

OK de kanske vi glömde säga (GSM)

PK rolig e den kanske (GSM)

AK å då kanske de inte behöver finnas nåt annat budskap (GSM)

Bilaga 2:

Förkortningar av källorna till exemplen (i alfabetisk ordning)

Exemplen är hämtade från:

CP Christer Platzack

MA Maia Andréasson

L Läkartidningen

K Kissies blogg

GSM Gymnasisters språk- och musikvärldar

KH Katja Hellmig

SAG Svenska Akademiens grammatik